

Формування української нації.

План:

1. Поняття етногенезу.
2. Імперська концепція та її спростування українськими вченими XIX ст.
3. Радянська історіографія про походження українців.
4. Міфологічні (романтичні) концепції походження українців.
5. Автохтонна концепція українського етногенезу.

Література:

- 1. Залізняк Л.Л. Походження українського народу. Київ, 1996.**
- 2. Петров В. Походження українського народу. Київ, 1992.**
- 3. Плохій С. Загублене царство. Історія «Русского мира» з 1470 року до сьогодні. Харків: Фоліо. 2019.**
- 4. Галушко К. Украинский национализм: ликбез для русских, или кто и зачем придумал Украину. Київ: Темпора, 2010.**
- 5. Галушко К. Український націоналізм. Короткий курс з історії України. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2017. – 130 с.**

1. Поняття етногенезу.

- Етногенез – процес формування і розвитку етнічних спільнот.
- Починається із виникнення людини сучасного типу.

Етногенезу – різні типи:

- Розселення великих спільнот та виділення із них окремих груп.
- Часто нові етнічні спільноти утворюються в процесі з'єднання, взаємодії або асиміляції прибульців та автохтонів.
- Поєднання двох попередніх процесів

ЕТНОС – сталий колектив людей, який склався в результаті природного розвитку на основі специфічних стереотипів свідомості та поведінки

Ознаки етносу:

- **Усвідомлення єдності**
- **Самоідентифікація (ранні форми важливе значення релігійна, модель Свій, Інший, Чужий)**
- **Мова та спільна культурна традиція**
- **Етнонім**

Нація – дискусії, загальноприйнятого визначення немає.

- Поширене в літературі визначення сформульоване в радянській історіографії :
- Нація – усталена спільнота, яка склалась історично, виникла на базі спільності мови, території, економічного життя й характеру (психічного складу). (Й.Сталін)
 - **!!! Українці та багато інших націй не вкладаються у цю схему!!!**
- **Кожна нація унікальна, єдиної схеми не може бути в принципі**

Концепція нації:

Модерністи

- Нації складаються у модерну епоху
- «Уявні» спільноти – кожен усвідомлює те, що до складу нації входить велика кількість людей, кордони цієї спільноти..
- Акцент на економічних та політичних рисах
- Виховання
- (Б.Андерсон)

- Замість природності – нація явище історичне та соціальне
- Виділяють етапи – нація як сучасний етап розвитку історичних етнічних спільнот
- (Е.Сміт)

Примордіалісти

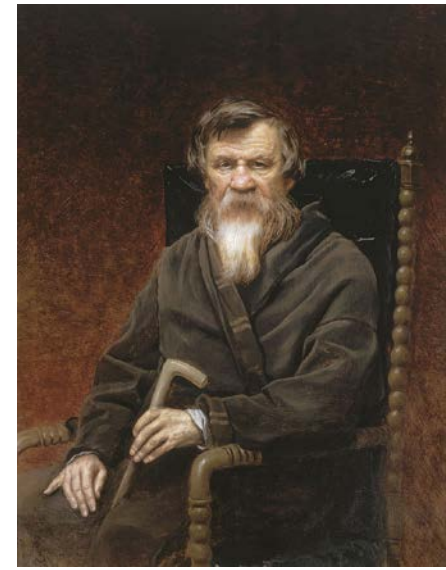
- Нація явище споконвічне
- Людина від народження на основі кровних зв'язків – почуття спорідненості
- Ще у давню епоху складаються різні системи взаємодії та зв'язків між людьми в межах спільноти, що ґрунтуються на мові, традиції....
- (К.Гіртц)

I.Лисяк-Рудницький

- Народи постали й жили продовж довгих століть, деколи навіть тисячоліть, хоч про це ніхто свідомо й не «старався».
- У противагу належності до зоологічної породи приналежність до народу зумовлена не тільки народженням (як біологічним фактом), а й передусім вихованням (отже фактом соціально-культурного духовного порядку).
- Нація – це феномен політичної сфери. Нація це колектив людей, що хочуть бути державою.
- Нація – це вищий щабель суспільного розвитку, як народ

1. ПОГОДІНСЬКА КОНЦЕПЦІЯ (30 рр. XIX ст.)

- **Населення Київської Русі – великороси. Після нападу монголо-татар – пішли на північ у р-н Москви.**
- **Київські землі – занепали, знелюднілі.**
- **Пізніше з Карпат прийшли «малороси» - їх мова і культура варіант російської, але із значними впливами польської та ін.**

КРИТИКА

Михайло Максимович – етнографічні, лінгвістичні, аналіз фольклору, документів – ні зміни населення Київської Русі, ні значного зменшення населення не було.

Українська мова – самостійна мова, розвивалася окремо, а не варіант російської мови

2. РАДЯНСЬКА КОНЦЕПЦІЯ «ЄДИНОЇ КОЛИСКИ»

- Український народ сформувався в епоху пізнього середньовіччя
- В Київській Русі існувала єдина давньоруська державність (9-13 ст.)
- Під ударом монголо-татар, завоювань Литви та Польщі єдина народність розпадається на 3 гілки.
- Народи прагнули до возз'єднання

Сарматська концепція

Д.Вишневецький (портрет в сарматському стилі)

- Поширюється в епоху Відродження, популярна до к. 18 ст.
- Ідея втілення нації в окремих верствах (характерно для епохи агарного суспільства)
- У поляків – шляхта як особлива верства, від сармат.
- Представлена у творах латиномовного автора С.Оріховського –Роксолана (1513-1566), Густинський літопис (1623-27).
- Значення – протистояння поглинанню іншими націями, ідея емансипації нації, її рівності іншим.

Хозарська концепція

- Тогочасна традиція втілювати поняття нації в певних соціальних верствах. У поляків шляхта, на противагу – козацтво – від хозар.
- Важливе значення в українській історії – протистояла концепції Москви триєдиного народу «Синопис» – єдиновірність, єдиноплеменність, єдина держава Київська Русь.
- Хозарський каганат – давніший за К.Русь, до династії Рюриковичів династія каганів хозарських.
- Християнство прийняте ще до Володимира
- Літопис Г.Грабянки, С.Величка, Сюдінович «Рохмова Великоросії з Малоросією»

Міфологічні

- Трипільська – спільні риси матеріальної культури, побуту, господарства (5-7 тис років тому)

Критика :

Мова - ?

Середземноморський антропологічний тип

Загальноєвропейський процес етногенезу – 1,5 тис років тому, тобто – від 4-6 ст.

- Арійська
- Локалізація прабатьківщини арійців – причорноморські степи (індоіранська мовна група – ямна культура)
- 4-3 тис- почали розселятися.
- Аратта – Ю.Шилов
- 7 тис. д.н.е в долині Дунаю держава Аратта, яка в 6-5 ст. – перемістилась в Дунаське-Дніпровське межиріччя – культура Кукутені-Трипілля

АВТОХТОННЕ ПОХОДЖЕННЯ РАННЬОСЕРЕДНЬОВІЧНА

- **М. Грушевський**
- **З IV ст. від антів, Київської Русі простежується**
- **безперервний етногенетичний розвиток українців**
- **Сучасні українські дослідники – в цілому погоджуються з концепцією М.Грушевського, уточнюють її, конкретизують**